

III Međunarodni kongres Udruženja zdravstvenih profesionalaca Srbije

**UTICAJ PANDEMIJE COVID 19 NA FUNKCIONISANJE
ZDRAVSTVENOG I OBRAZOVNOG SISTEMA**

**ZBORNİK APSTRAKATA
I RADOVA**

26-29. oktobar 2023, Hotel Moravica, Sokobanja, Srbija

ORGANIZATOR KONGRESA

Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije

SPONZORI

SUORGANIZATORI KONGRESA

Visoka zdravstveno-sanitarna škola strukovnih studija „Visan“, Srbija

Univerzitet "Bijeljina" Bijeljina, Bosna i Hercegovina

Медицинска школа „Београд“

Medicinska škola „Beograd“, Beograd

Medicinska škola „Nadežda Petrović“, Zemun

Akademija vaspitačko – medicinskih strukovnih studija, Odsek Čuprija

Asocijacija za dezinfekcija i sterilizacija na Makedonija

Fakulteta za vede o zdravju, Univerza na Primorskem, Izola, Slovenija

Fakultet zdravstvenih studija Sveučilišta u Rijeci, Hrvatska

TEHNIČKI ORGANIZATOR

BBN Congress Management d.o.o.

ZBORNİK APSTRAKATA I RADOVA

III Međunarodni kongres UZPS - UTICAJ PANDEMIJE COVID 19 NA FUNKCIONISANJE ZDRAVSTVENOG I
OBRAZOVNOG SISTEMA

Izdavač: Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije - UZPS
Beograd, Zemun, Rade Končara 71
Tel/faks: 011/373-19-91
E-mail: predsednica.uzps@gmail.com

Glavni i odgovorni urednik: dr Ivanka Adžić

Priprema i tehnička obrada: BBN Congress Management, Deligradska 9, 11000 Beograd
Tel/Fax: +381(0)11 3629405, 3629402, 2682318
e-mail: bbn@bbn.co.rs, web: www.bbn.co.rs

Štamaprija: BBN Congress Management

Mesto štamanja: Beograd

Godina izdavanja: 2023.

Tiraž: 80

ISBN 978-86-900449-4-8

CIP - Каталогизacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

616.98:578.834(082)(0.034.2)
614.2(082)(0.034.2)

МЕЂУНАРОДНИ конгрес Удружења здравствених професионалаца Србије Утицај пандемије COVID 19 на функционисање здравственог и образовног система (13 ; 2023 ; Сокобања)
Zbornik apstrakata i radova [Elektronski izvor] / III Međunarodni kongres Udruženja zdravstvenih profesionalaca Srbije Uticaj pandemije COVID 19 na funkcionisanje zdravstvenog i obrazovnog sistema ; [organizator kongresa Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije] ; [glavni i odgovorni urednik Ivanka Adžić]. - Beograd : Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije - UZPS, 2023 (Beograd : BBN Congress Management). - 1 elektronski optički disk (DVD) ; 12 cm

Sistemska zahtevi: Nisu navedeni. - Nasl. sa naslovne strane dokumenta. - Tiraž 80. - Radovi na više jezika. - Tekst lat. i ćir. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Summaries.

ISBN 978-86-900449-4-8

a) Ковид 19 -- Зборници б) Здравство -- Зборници

COBISS.SR-ID 128126985

SADRŽAJ

NAŠE ISKUSTVO U ORGANIZOVANJU NASTAVE TOKOM COVID PANDEMIJE.....	9
Dragana MATANOVIĆ, Medicinski fakultet Univerzitet u Beogradu, Srbija	
NAUČNA ISKUSTVA STEČENA TOKOM PANDEMIJE INFEKCIJA IZAZVANE SARS-COV-2 VIRUSOM	12
Vladimir JURIŠIĆ, Fakultet medicinskih nauka, Univerzitet u Kragujevcu, Srbija	
PANDEMIJA COVID 19 NA PODRUČJU TUZLANSKOG KANTONA.....	13
Amila ŠIŠIĆ, Zavod za javno zdravstvo Tuzlanskog kantona, Tuzla	
EFIKASNOST NASTAVNOG PROCESA U VANREDNIM OKOLNOSTIMA ODRŽAVANJA NASTAVE.....	14
Slađana ARSIĆ, Biljana ILIĆ, Tatjana KILIBARDA, Akademija vaspitačko medicinskih strukovnih studija Kruševac, Odsek za medicinske nauke Čuprija, Srbija	
UTICAJ COVID PANDEMIJE NA DIJAGNOSTIKOVANJE I LEČENJE TUBERKULOZE U GRADSKOM ZAVODU ZA PLUĆNE BOLESTI I TUBERKULOZU BEOGRAD.....	16
Dejan DIMIĆ, ROKSANDIĆ MILENKOVIĆ M., Gradski zavod za plućne bolesti i TB Beograd, DIMIĆ N., Kliničko bolnički centar „Dr Dragiša Mišović Dedinje“	
UTICAJ EPIDEMIJE COVID 19 NA NEGU I LEČENJE ONKOLOŠKIH PACIJENATA	17
Vasilije KORUGIĆ, DZ „Simo Milošević“ Čukarica	
ZNAČAJ FARMAKOTERAPIJE I NEFARMAKOLOŠKIH MERA ULEČENJU HIPERTENZIJE.....	19
Violeta ILIĆ TODOROVIĆ, Jasmina JOVANOVIĆ MIRKOVIĆ, Christos ALEXOPOULOS, Vesna VESIĆ, Miljana MARKOVIĆ, Akademija vaspitačko medicinskih strukovnih studija, Odsek medicinskih studija Čuprija, Čuprija	
ZASTUPLJENOST VAKCINISANJA PROTIV COVID 19 U DOMU ZDRAVLJA „NOVI SAD“	20
Danica POPOVIĆ, Dom Zdravlja „Novi Sad“, Novi Sad, Regina RISTIĆ, „Biotest“, Novi Sad, Jelena ĐOKIĆ, Institut za puićne bolesti Vojvodine, Sremska Kamenica, Ana MILJKOVIĆ, Dom Zdravlja „Novi Sad“, Novi Sad, Ana BABIĆ, Institut za Kardiovaskularne bolesti Vojvodine, Sremska Kamenica, Filip SAMARĐZIĆ, Klinički Centar Vojvodine, Novi Sad, Republika Srbija	
POSLOVANJE ZA VREME PANDEMIJE COVID 19 U DOMU ZDRAVLJA „NOVI SAD“	24
Danica POPOVIĆ, Dom Zdravlja „Novi Sad“, Novi Sad, Regina RISTIĆ, „Biotest“, Novi Sad, Jelena ĐOKIĆ, Institut za puićne bolesti Vojvodine, Sremska Kamenica, Ana MILJKOVIĆ, Dom Zdravlja „Novi Sad“, Novi Sad, Ana BABIĆ, Institut za Kardiovaskularne bolesti Vojvodine, Sremska Kamenica, Filip SAMARĐZIĆ, Klinički Centar Vojvodine, Novi Sad, Republika Srbija	
SOLARINI DERMATITIS - MERE PREVENCIJE.....	29
Jelena STAMENKOVIĆ, Medicinska škola Beograd, Srbija	
COVID 19 PANDEMIJA KAO STRES KOD ZDRAVSTVENIH RADNIKA.....	31
Selma SINANOVIĆ, Univerzitetski Klinički Centar Tuzla, Bosna i Hercegovina	
NIVO OVLADANOSTI PRAKTIČNIM VEŠTINAMA KOD UČENIKA SREDNJE MEDICINSKE ŠKOLE U COVID 19 SISTEMU ODRŽAVANJA NASTAVE	32
Jovana JOVIĆ, Medicinska škola Čuprija, Akademija vaspitačko-medicinskih strukovnih studija Kruševac, odsek medicinskih studija Čuprija, Slađana ARSIĆ, Akademija vaspitačko-medicinskih strukovnih studija Kruševac, odsek medicinskih studija Čuprija	
UČENICI MEDICINSKE ŠKOLE O POSLEDICAMA PANDEMIJE	36
Elizabeta MARKOVIĆ, Bojana HASANBEGOVIĆ, Medicinska škola „Nadežda Petrović“ Zemun, Srbija	
UTICAJ PANDEMIJE COVID 19 NA FUNKCIONISANJE SLUŽBE ZA HEMODIJALIZU – UČENJE NA ISKUSTVU ZA BUDUĆE IZAZOVE.....	43
Jasna TRBOJEVIĆ-STANKOVIĆ, Slaviša SAVIĆ, Medicinski fakultet, Univerzitet u Beogradu, Klinika za urologiju, KBC „Dr Dragiša Mišović – Dedinje“, Zoran MARJANOVIĆ, Klinika za urologiju, KBC „Dr Dragiša Mišović – Dedinje“	
RANA REHABILITACIJA COVID PACIJENTA SA TROMBOZOM ARTERIJE BRAHIJALIS - prikaz slučaja	47
Momirka MILAKOVIĆ, Bojana KAJKUT, Služba Kliničke rehabilitacije, UKC RS, Banjaluka	

UTICAJ PANDEMIJE COVID 19 NA FUNKCIONISANJE POLIVALENTNE PATRONAŽNE SLUŽBE	53
Dušica KAMENIĆ, Dom zdravlja „Novi Beograd“, Beograd, Srbija	
KOMUNIKACIJA MEDICINSKE SESTRE SA OSOBAMA S INVALIDITETOM	54
Antonija LEKO, OB „Dr. Anđelko Višić“ Bjelovar, Bjelovar, Živko STOJČIĆ, OB „Dr. Anđelko Višić“ Bjelovar, Bjelovar; VUB Bjelovar, Bjelovar, Nikolina MEGERLE, OB „Dr. Anđelko Višić“ Bjelovar, Bjelovar, Goranka RAFAJ, VUB Bjelovar, Bjelovar, Hrvatska	
EPIDEMIJE ZARAZNIH BOLESTI U BIOETIČKOJ EDUKACIJI – POVIJESNI PRIMJER POUČAVANJA O POVJERENJU U MEDICINU, ZDRAVSTVENI SUSTAV I ZDRAVSTVENE DJELATNIKE U VRIJEME EPIDEMIJE DJEČJE PARALIZE	62
Nada GOSIĆ, Klub umirovljenih sveučilišnih nastavnika Sveučilišta u Rijeci, Internacionalna akademija nauka i umjetnosti u Bosni i Hercegovini, Razred za humanističke nauke i kulturu	
UTICAJ ZDRAVIH STILOVA ŽIVOTA NA POJAVU KARDIOVASKULARNIH OBOLJENJA	63
Emra ZUKIĆ-BEGIĆ, Alma KARAJKO-MELIĆ, Amra KALČO, Sead KARAKAŠ, Zavod za javno zdravstvo SBK/KSB, Bosna i Hercegovina	
UTICAJ ANKSIOZNOSTI I SPECIFIČNOSTI NJENOG PREVAZILAŽENJA TOKOM PANDEMIJE COVID 19, U ODNOSU NA FUNKCIONISANJE ZDRAVSTVENOG I OBRAZOVNOG SISTEMA	70
Svetlana BANOVIĆ, Visoka zdravstveno – sanitarna škola strukovnih studija “ VISAN “, Beograd, Ivanka ADŽIĆ, Univerzitetski klinički centar Srbije; UZPS	
MENTALNO ZDRAVLJE U DOBA PANDEMIJE	71
Dragana BOŠNJAK, Dom zdravlja Bijeljina, Republika Srpska, BiH	
UTICAJ DEMOGRAFSKIH I SOCIOEKONOMSKIH FAKTORA NA NASTANAK SINDROMA SAGOREVANJA U PRIVATNOM SEKTORU BEZBEDNOSTI U CENTRALNOJ SRBIJI.....	74
Dejan VELJKOVIĆ, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Odred Žandarmerije Kraljevo, Slobodanka MILOVANOVIĆ, Zavod za zdravstvenu zaštitu radnika željeznice Srbije, Niš, Ljiljana KULIĆ, Univerzitet u Prištini, Medicinski fakultet, Kosovska Mitrovica	
EMPATIJA KAO FAKTOR BESA I AGRESIJE KOD SREDNJOŠKOLACA.....	75
Slavica LAZIĆ, Branka PERALOVIĆ, Medicinska škola "Nadežda Petrović", Zemun, Srbija	
HEMORAGIJSKE KOMPLIKACIJE KOD UPOTREBE ANTIKOAGULANTNE TERAPIJE U COVID 19 PNEUMONIJI	79
P. BOGDANOVIĆ, Klinika za kardiologiju VMA, V. BOGDANOVIĆ, ZZZZ radnika ŽS, Z. JOVIĆ, Z. MLADENOVIĆ, P. ĐURIĆ, I. ĐURIĆ, E. STAMENKOVIĆ, G. MILIĆ, N. ĆIRIĆ, N. ŽIVKOVIĆ MILJKOVIĆ, N. NOVIČIĆ, ZZZZ radnika ŽS, Klinika za kardiologiju VMA, D. PILČEVIĆ, Klinika za nefrologiju VMA	
AKUTNO OŠTEĆENJE BUBREGA U COVID 19 INFEKCIJI KOD BOLESNIKA LEČENIH DIJALIZOM	80
Spomenka STANOJKOVIĆ, Klinika za nefrologiju UKCS Srbije, UZPS; Ivanka ADŽIĆ, Univerzitetski klinički centar Srbije; UZPS, Vera SIMIĆ, Medicinska škola „Beograd” i Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije, Beograd, Srbija	
UTICAJ „COVID 19“ NA MENTALNO ZDRAVLJE ZDRAVSTVENIH RADNIKA	81
Gordana PANOVA, Adnan HADROVIĆ, Gordana KAMČEVA-MIHAILOVA, Fakultet medicinskih nauka – Univerzitet, Goce Delčev, Štip, R.S. Makedonija, Blagica PANOVA, PZU-Fizio-medika-Kočani	
Prezentacije radova:	
DIGITAL EDUCATION IN NURSING DEN- ERASMUS + FUNDING PROJECT	87
Vedrana VEJZOVIĆ, <i>Assistant profesor</i> , Univerzitet Malme, Švedska	
SPECIFIČNOSTI APOTEKARSKE DELATNOSTI SA OSVRTOM NA APOTEKARSTVO U REPUBLICI SRPSKOJ.....	88
Boro KRSTIĆ, Nada JEVTIĆ, Univerzitet „BIJELJINA“, Ljiljana TOMIĆ, Aleksandra MESAROVIĆ, Farmaceutski fakultet, BiH	
ULOGA MEDICINSKE SESTRE U LEČENJU, TRETMANU I EDUKACIJI BOLESNIKA SA LIMFOMOM	95
Irena JAREVA, JZU-Univerzitedska klinika za radioterapija i onkologija-Skoplje, Gordana PANOVA, Gordana KAMČEVA-MIHAILOVA, Fakultet medicinskih nauka-Univerzitet, Goce Delčev, Štip, Blagica PANOVA, PZU-Fizio-medicina-Kočani	
ULOGA PATRONAŽNE SESTRE KAO FAKTORA USPEŠNOG SPROVOĐENJA IMUNIZACIJE	100
Silvana MIRKOSKA, Poliklinika Bukureš-JZU-Zdravstven dom-Skoplje, Gordana PANOVA, Gordana KAMČEVA-MIHAILOVA, Fakultet medicinskih nauka-Univerzitet, Goce Delčev, Štip, Blagica PANOVA, PZU-Fizio-medicina-Kočani	

STAVOVI I ZNANJA STANOVNIKA OPĆINE TRAVNIK O HRONIČNOJ BUBREŽNOJ INSUFICIJENCIJI.....	107
Alma KARAJKO-MELIĆ, Emra ZUKIĆ-BEGIĆ, Amra KALČO, Sead KARAKAŠ, Zavod za javno zdravstvo SBK/KSB, Bosna i Hercegovina	
SAČUVAJMO SVOJE MENTALNO ZDRAVLJE	113
Jelena HADŽIĆ, Snežana VASIĆ, VMS Oopšta bolnica Čuprija	
PHYSIOTHERAPY EFFECTS AND EXPERIMENTAL ACUPUNCTURE.....	114
Blagica PANOVA, PZU-Physio-medicA-Kočani, Gordana PANOVA, Faculty of Medical Sciences - University "Gotse Delcev" – Stip, Nikolaj DIMITAR DIMITROV, Medicinski fakultet-Trakijski Univerzitet-Stara Zagora, R. Bugarija, Dimitrinka ATANASOVA, Medicinski fakultet-Trakijski Univerzitet-Stara Zagora,R. Bugarija	
COVID 19 TRUDNOĆA I POROĐAJ	118
Andreja GLIŠIĆ, Medicinski fakultet Univerziteta u Beogradu, Klinika za ginekologiju i akušerstvo, Klinički centar Srbije, Beograd, Srbija	
STRES INCONTINENCE SURGERY (TVT TOT) AND SACROSPINAL COLPOPEXY IN COVID PANDEMIC	119
Miloš RADOVIĆ, Klinika za ginekologiju i akušerstvo, Klinički centar Srbije, Beograd, Srbija	
S GINEKOLOGIJE U BORBU S COVIDOM	120
Iva KEGLEVIĆ, Slaven MEDJIMUREC, KBC Rijeka, Fakultet zdravstvenih studija u Rijeci, Teo LINIĆ, KBC Rijeka	
UMETNOST DOJENJA - POČAST KAPACITETU ŽENSKOG TELA I NEOGRANIČENIM DUBINAMA MAJČINOG SRCA.....	127
Stefanija JORDANOVSKI, Gordana PANOVA, Gordana KAMČEVA-MIHAILOVA, Fakultet medicinskih nauka-Univerzitet, Goce Delčev, Štip, Blagica PANOVA, PZU-Fizio-medicina-Kočani	
ULOGA PATRONAŽNE SLUŽBE U PRENATALNOJ I POSTNATALNOJ ZDRAVSTVOJ ZAŠTITI ŽENA U OPŠTINI SVETI NIKOLE.....	131
Despina CVETANOVSKA, JZU-Zdravstven dom-Sveti Nikole, Gordana PANOVA, Gordana KAMČEVA-MIHAILOVA, Fakultet medicinskih nauka-Univerzitet, Goce Delčev, Štip, Blagica PANOVA, PZU-Fizio-medicina-Kočani	
UVEK NA OPREZU: SAMOKONTROLA HRONIČNIH BOLESTI U PEDIJATRIJSKOM UZRASTU TOKOM TRAJANJA PERIODA PANDEMIJE COVID-19: PREGLEDNI RAD	136
Mirjana SMUĐA, Akademija strukovnih studija Beograd, Osek Visoka zdravstvena škola, Katedra za strukovne medicinske sestre, babice i vaspitače, Medicinski fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Ivana MINAKOVIĆ, Medicinski fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Katedra za opštu medicinu i gerijatriju, Dom zdravlja “Novi Sad”, Dejan ŽIVANOVIĆ, Visoka škola socijalnog rada u Beogradu, Jovan JAVORAC, Medicinski fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Katedra za internu medicinu, Institut za plućne bolesti Vojvodine, Sremska Kamenica, Republika Srbija	
ULOGA PATRONAŽNE SESTRE U OTKRIVANJU I POKAZIVANJU STANJA DIJABETESA STANOVNIŠTVA NA TERITORIJI REPUBLIKE SEVERNE MAKEDONIJE U PERIODU 2018-2022	142
Suzana ĐORĐIJEVSKA, JZU-Zdravstveni centar - Skoplje, Gordana PANOVA, Gordana KAMČEVA-MIHAILOVA, Fakultet medicinskih nauka-Univerzitet, Goce Delčev, Štip, Blagica PANOVA, PZU-Fizio-medicina-Kočani	
NIVO ZNANJA, STAVOVI I PRAKSA ŽENA U REPRODUKCIJI U VEZI SEKSUALNO PRENOSIVIH BOLESTI	146
Natalija DEČOVSKI, Valentina GORIČANEC, Katerina LAZAREVA, Daniela DAMJANOSKA TODOROVSKA, Lejla ASANI, Međunarodni Balkanski Univerzitet Skopje, Republika Severna Makedonija	
EKSTRAKORPORALNA CIRKULACIJA ULOGA I ZNAČAJ KLINICKOG PERFUZERA U HIRURGIJI.....	155
Branko LUKIĆ, Klinika za kardiohirurgiju Niš, Srbija	
POVEZANOST METABOLIČKE KONTROLE I KVALITETA ŽIVOTA U VEZI SA ZDRAVLJEM PEDIJATRIJSKIH PACIJENATA OBOLELIH OD DIJABETESA TIP 1 TOKOM TRAJANJA PERIODA PANDEMIJE COVID 19	156
Mirjana SMUĐA, Akademija strukovnih studija Beograd, Osek Visoka zdravstvena škola, Katedra za strukovne medicinske sestre, babice i vaspitače, Medicinski fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Tatjana MILENKOVIĆ, Institut za zdravstvenu zaštitu majke i deteta Srbije “Dr Vukan Čupić”, Ivana MINAKOVIĆ, Medicinski fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Katedra za opštu medicinu i gerijatriju, Dom zdravlja “Novi Sad”, Vera ZDRAVKOVIĆ, Medicinski fakultet Univerziteta u Beogradu, Katedra za pedijatriju, Univerzitetska dečja klinika u Beogradu, Dragana MILUTINOVIĆ, Medicinski fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Katedra za zdravstvenu negu, Republika Srbija	

ANALIZA FORMALNOG OBRAZOVANJA MEDICINSKIH SESTARA U REPUBLICI SEVERNOJ MAKEDONIJI.....	165
Valentina GORIČANEC, Natalija DEČOVSKI, Katerina LAZAREVA, Daniela DAMJANOSKA TODOROVSKA, Lejla ASANI, Međunarodni Balkanski Univerzitet Skoplje, Republika Severna Makedonija	
ULOGA PATRONAŽNE SESTRE U NEZI, LEČENJU I EDUKACIJI OSOBA KOJE BOLUJU OD ALCHAJMEROVE BOLESTI.....	171
Julijana VULOVSKA KOSTOVA, Vtor ciklus studii-Fakultet medicinskih nauka – Univerzitet, Goce Delčev, Štip, Gordana PANOVA, Gordana KAMČEVA-MIHAILOVA, Fakultet medicinskih nauka-Univerzitet, Goce Delčev, Štip, Blagica PANOVA, PZU-Fizio-medicina-Kočani	
EPILEPSIJA.....	175
Jelena RISTIĆ, OB Čuprija	
ULOGA PATRONAŽNE SESTRE U LEČENJU ONKOLOŠKIH RANA.....	176
Verica KOSEVSKA, JZU, Majka Tereza-Onkološka klinika-Skoplje, Gordana PANOVA, Gordana KAMČEVA-MIHAILOVA, Fakultet medicinskih nauka-Univerzitet, Goce Delčev, Štip, Blagica PANOVA, PZU-Fizio-medicina-Kočani	
ALKOHOLIZAM JE BOLEST NIJE VIC	180
Jasmina NIKOLIĆ , Suzana STOJANOVIĆ, Opšta bolnica Čuprija	
RAZVOJ I PRESPEKTIVE PATRONAŽNE SLUŽBE U OPŠTINI SVETI NIKOLE	181
Milena STOJANOVA, JZU-Zdravstveni dom -Sveti Nikole-R.S.Makedonija, Gordana PANOVA, Gordana KAMČEVA-MIHAILOVA, Fakultet medicinskih nauka-Univerzitet, Goce Delčev, Štip, Blagica PANOVA, PZU-Fizio-medicina-Kočani	
ULOGA MEDICINSKE SESTRE U LEČENJU PACIJENATA SA HEMORAGIČNIM ŠOKOM.....	185
Arieta MUČA MUSTAFA, SUGS-Cvetan Dimov-Skoplje, Gordana PANOVA, Gordana KAMČEVA-MIHAILOVA, Fakultet medicinskih nauka-Univerzitet, Goce Delčev, Štip, Blagica PANOVA, PZU-Fizio-medicina-Kočani	
RAZLOG DOLASKA DJECE U HITNU PEDIJATRIJSKU AMBULANTU	190
Alen SADIKOVIĆ, Snježana GALIĆ-LUKŠIĆ, Odjel za pedijatriju, OB Dr. Ivo Pedišić, Sisak	
ZDRAVSTVENO PROSVEŠĆIVANJE POPULACIJE O IMUNIZACIJI PROTIV POLIOMIJELITISA.....	191
Selena VELIĆ, Jasmina JOVANOVIĆ MIRKOVIĆ, Akademija vaspitačko-medicinskih strukovnih studija, Odsek medicinskih studija Čuprija, Srbija	
ULOGA MEDICINSKIH SESTARA U LIJEČENJU OBOLJELIH OD HRONIČNOG HEPATITISA C U DOBA PANDEMIJE COVID 19	199
Jelena PETROVIĆ, Jasminka DELIĆ, UKC RS, Klinika za infektivne bolesti Banjaluka; Republika Srpska, BiH	
UTICAJ COVID 19 INFEKCIJE NA PORAST BROJA OBOLJELIH OD HIV INFEKCIJE.....	205
Sanja SAVKOVIĆ, Dijana KNEŽEVIĆ, Jelena PETROVIĆ, Jasminka DELIĆ, Udruženje medicinskih sestara i tehničara Republike Srpske, UKC Banja Luka	
ZADRUGE KAO NOSIOCI ZDRAVSTVENOG PROSVEĆIVANJA U RURALNIM SREDINAMA – POSTKOVID ERA.....	210
Dragan MILETIĆ, Suzana PAVLOVIĆ, Visoka zdravstveno-sanitarna škola strukovnih studija „VISAN“, Zemun, Srbija	
ZADOVOLJSTVO STUDENATA PRIMALJSTVA FAKULTETA ZDRAVSTVENIH STUDIJA U RIJECI NASTAVNIM PROCESOM U VRLJEME COVID-19 PANDEMIJE.....	218
Deana ŠVALJUG, Sandra BOŠKOVIĆ, Daniela MALNAR, Sveučilište u Rijeci, Fakultet zdravstvenih studija, Republika Hrvatska	
PRIZNAVANJE PROFESIONALNIH KVALIFIKACIJA BABICA I PRIMENA REGULATIVE U REPUBLICI SRBIJI.....	227
Vera SIMIĆ, Medicinska škola „Beograd” i Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije, Ivanka ADŽIĆ, Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije, Doroteja SIMIĆ, Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije, Jelena MILOVIĆ, Mirjana HARDI, Medicinska škola“Beograd“ Beograd, Srbija	
SPECIFIČNOSTI AKUTNE REHABILITACIJE U PEDIJATRIJSKIM JEDINICAMA INTENZIVNOG LEČENJA	232
Dejan NIKOLIĆ, Medicinski fakultet, Univerzitet u Beogradu, Beograd; Univerzitetska dečja klinika, Beograd, Srbija	

ZNAČAJ RAZVOJA ZDRAVSTVENOG I MEDICINSKOG TURIZMA U BANJAMA SRBIJE	233
Vera SIMIĆ, Medicinska škola „Beograd” Beograd i Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije, Ivanka ADŽIĆ, Klinički centar Srbije, Jelena MILOVIĆ, Nursing School “Beograd” Belgrade, Mirjana HARDI, Medicinska škola „Beograd” Beograd, Udruženje zdravstvenih, Doroteja SIMIĆ, Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije	
DEZINFEKCIJA BOLNIČKE SREDINE TOKOM KOVID PANDEMIJE U UNIVERZITETSKOM KLINIČKOM CENTRU REPUBLIKE SRPSKE.....	236
Silvana TRIFUNOVIĆ; Jadranka STANISAVIĆ-ŠIMIĆ; Univerzitetski klinički centar Republike Srpske, Janja BOJANIĆ; Institut za javno zdravstvo Republike Srpske, Biljana PERIĆ; Dragojla ĐOKIĆ; Srđan BLAGOJEVIĆ, Univerzitetski klinički centar Republike Srpske	
POROĐAJ U VODI.....	242
Danica RADULOVIĆ, Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije, Vera SIMIĆ, Medicinska škola „Beograd” Beograd i Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije	
KOMPLIKACIJE KOD PACIJENATA SA UDRUŽENIM KOMORBIDITETIMA U ORTOPEDIJI NAKON PANDEMIJE COVID 19	243
Miljan STOJANOVIĆ, Ivica KOVAČEVIĆ, Univerzitetski klinički centar Srbije	
ULOGA MEDICINSKE SESTRE U PREVENCIJI, LEČENJU I EDUKACIJI OBOLELIH OD RAKA DOJKE	245
Tanja MITROVSKA, JZU-Univerzitetska klinika za radioterapiju i onkologiju-Skoplje, Gordana PANOVA, Gordana KAMČEVA-MIHAILOVA, Fakultet medicinskih nauka-Univerzitet, Goce Delčev, Štip, Blagica PANOVA, PZU-Fizio-medicina-Kočani	
ZDRAVSTVENO PONAŠANJE I VASPITANJE ZA ZDRAVLJE SREDNJOŠKOLACA	249
Jelena MILOVIĆ, Vera SIMIĆ, Medicinska škola „Beograd” Beograd i Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije	
ETIKA VS ZAKON U ANESTETIČARSKOJ PRAKSI.....	251
Mevludin BABAJIĆ, Mirza JAHIĆ, Samira BABAJIĆ, Adisa OMEROVIĆ, UDRUŽENJE ANESTETIČARA U BIH	

**УЛОГА ПАТРОНАЖНЕ СЕСТРЕ КАО ФАКТОРА УСПЕШНОГ СПРОВОЂЕЊА
ИМУНИЗАЦИЈЕ**

Силвана МИРКОСКА, Поликлиника Букуреш-ЈЗУ-Здравствен дом-Скопље
Гордана ПАНОВА, Факултет медицинских наука-Универзитет, Гоце Делчев, Штип, С. Македонија
Гордана КАМЧЕВА-МИХАИЛОВА, Факултет медицинских наука-Универзитет, Гоце Делчев, Штип, С.
Македонија
Благица ПАНОВА, ПЗУ-Физио-медицина-Кочани

Abstract

Introduction: Immunization has become an important part of public health and disease prevention, yet remains a controversial topic in our society today. Diseases that were once responsible for significant morbidity and mortality have now been completely eradicated, thanks to the introduction of vaccines. Immunization has contributed to increasing life expectancy and improving the quality of life. Edward Jenner is considered the founder of vaccination in the West in 1796, after he inoculated a 13-year-old boy with the smallpox virus and demonstrated immunity to the same disease. In 1798, the first smallpox vaccine was developed. Over the following centuries and up to the present day, vaccine technology has improved and vaccines have been developed for many diseases. In 1979, the global eradication of smallpox was achieved, thanks to immunization. Health organizations such as the World Health Organization (WHO), UNICEF, the European Center for Disease Prevention and Control and other institutions support and promote immunization as one of the greatest benefits of modern medicine. medicine and pharmacy. The World Health Organization has made lifelong immunization a priority. Purpose of the paper: The main **purpose** of the paper is to perceive the role of the health worker in the implementation of regular immunization, as well as to determine the number of vaccinated and revaccinated persons in the Bucharest Polyclinic-JZU Zdravstven dom Skopje in the period from 01.01.2018 to 31.12.2022 and on the territory of the Republic of North Macedonia in the period from 01.01. 2018 until 31.12.2022.

Materials and methods: The paper is an epidemiological descriptive research. The data used in the research were obtained from the Polyclinic Bucharest-PJU Zdravstven Dom Skopje and the Center for Public Health of the Republic of North Macedonia, complemented by professional literature and medical publications. Appropriate statistical methods were used to process the collected data (tabular and graphic presentation, percent of structure, average).

Results and discussion: In recent years, there has been a continuous trend of decreasing vaccination coverage in North Macedonia, which is particularly pronounced in urban areas, which is due to several factors. According to the received reports, the low coverage is the result of the refusal of vaccination by the parents under the influence of the anti-vaccine lobby in Macedonia and the campaign they lead. This is especially true for MMR and HPV vaccination, resulting in the lowest coverage for both vaccines.

Conclusion: Immunization represents one of the most significant and profitable achievements of public health today. The doctor has the most important role in the successful implementation of immunization. With his activities, the Doctor contributes to the increased percentage of immunization, which is very important in the protection against infectious diseases and their spread.

Keywords: immunization, morbidity, vaccines, virus.

Апстракт

Увод: Имунизација је постала важан део јавног здравља и превенције болести, али је и даље контроверзна тема у нашем друштву данас. Болести које су некада биле одговорне за значајан морбидитет и морталитет сада су потпуно искорењене захваљујући увођењу вакцина. Имунизација је допринела продужењу животног века и побољшању квалитета живота. Едвард Џенер се сматра оснивачем вакцинације на Западу 1796. године, након што је 13-годишњег дечака инокулисао вирусом малих богиња и показао имунитет на исту болест. Године 1798. развијена је прва вакцина против малих богиња. Током наредних векова, па све до данашњих дана, технологија вакцина се побољшала и развијене су вакцине за многе болести. Године 1979. постигнуто је глобално искорењивање малих богиња захваљујући имунизацији. Здравствене организације попут Светске здравствене организације (СЗО), УНИЦЕФ-а, Европског центра за превенцију и контролу болести и друге институције подржавају и промовишу имунизацију као једну од највећих предности савремене медицине. медицина и фармација. Светска здравствена организација је доживотну имунизацију поставила као приоритет.

Сврха рада: Основна сврха рада је сагледавање улоге здравственог радника у спровођењу редовне имунизације, као и утврђивање броја вакцинисаних и ревакцинисаних лица у Поликлиници Букурешт-ЈЗУ

Здравствени дом Скопље у Србији. периоду од 01.01.2018.године до 31.12.2022.године и на територији Републике Северне Македоније у периоду од 01.01. 2018. до 31.12.2022.

Материјали и методе: Рад је епидемиолошко дескриптивно истраживање. Подаци коришћени у истраживању добијени су од Поликлинике Букурешт-ЈЗУ Здравствени дом Скопље и Центра за јавно здравље Републике Северне Македоније, допуњени стручном литературом и медицинским публикацијама. За обраду прикупљених података коришћене су одговарајуће статистичке методе (таб. и графички приказ, проценат структуре, просек).

Резултати и дискусија: Последњих година у Северној Македонији постоји континуирани тренд смањења обухвата вакцинацијом, што је посебно изражено у урбаним срединама, што је последица више фактора. Према пристиглим извештајима, низак обухват последица је одбијања вакцинације од стране родитеља под утицајем антивакциналног лобија у Македонији и кампање коју воде. Ово посебно важи за ММР и ХПВ вакцинацију, што резултира најнижим обухватом за обе вакцине.

Закључак: Имунизација представља једно од најзначајнијих и најисплативијих достигнућа јавног здравља данашњице, ау успешном спровођењу имунизације најзначајнију улогу има лекар. Доктор својим активностима доприноси повећању процента имунизације, што је веома важно у заштити од заразних болести и њиховог ширења.

Кључне речи: имунизација, морбидитет, вакцине, вирус.

Увод

Имунизација је постала важан део јавног здравља и превенције болести, али је и даље контроверзна тема у нашем друштву данас. Болести које су некада биле одговорне за значајан морбидитет и морталитет сада су потпуно искорењене захваљујући увођењу вакцина. Имунизација је допринела продужењу животног века и побољшању квалитета живота. Едвард Џенер се сматра оснивачем вакцинације на Западу 1796. године, након што је 13-годишњег дечака инокулисао вирусом малих богиња и показао имунитет на исту болест. Године 1798. развијена је прва вакцина против малих богиња. Током наредних векова, па све до данашњих дана, технологија вакцина се побољшала и развијене су вакцине за многе болести. Године 1979. постигнуто је глобално искорењивање малих богиња захваљујући имунизацији. Здравствене организације попут Светске здравствене организације (СЗО), УНИЦЕФ-а, Европског центра за превенцију и контролу болести и друге институције подржавају и промовишу имунизацију као једну од највећих предности савремене медицине. медицина и фармација. Светска здравствена организација је доживотну имунизацију поставила као приоритет. Сврха активне имунизације је да подстакне стварање заштитног имунитета и имунолошке меморије, за разлику од пасивне имунизације која обезбеђује привремену заштиту или ублажавање постојеће болести. Када је активна имунизација успешна, при поновном излагању патогеном агенсу долази до појачаног имунолошког одговора, који омогућава уништавање патогена или спречава настанак болести посредоване његовим производима. Активна имунизација се може постићи природном инфекцијом микроорганизмом или вештачки, давањем вакцине. Имуни систем игра главну улогу у активној имунизацији. Пролиферација Т и Б ћелија које реагују са антигеном доводи до стварања меморијских ћелија. Активна имунизација вакцинама има огромну улогу у смањењу умирања од заразних болести, посебно код деце. Вакцине против више болести и инфекција морају се примити од рођења до 18. године.

Постоји неколико вакцина које новорођенчад и деца морају да приме од тренутка рођења до 18. године. Они су обавезни по закону и родитељи морају да вакцинишу своју децу. Од септембра 2015. године почела је имунизација деце у дечјим диспансерима петовалентним и хексавалентним вакцинама (Пентаким, Хекаксим). Тако се вакцина против хепатитиса Б даје у три дозе, у року од 24 сата од рођења новорођенчета, са месец дана и са шест месеци. Вакцина против туберкулозе се даје у доби од 12 месеци. То је једна доза. Са два, три и пет месеци старости бебе морају да добију вакцине против инфекција од хемофилуса типа Б, дифтерије, тетануса, великог кашља. Вакцина против полиомијелитиса (ПОЛИО) се даје у три дозе на два, три и пет месеци. Ова вакцина се даје на уста. Са 12 месеци треба да се прими вакцина против малих богиња, рубеоле, инфективних заушки и ова вакцина је у једној дози.

Деца узраста од 18 месеци ревакцинишу се против инфекција Хемофилусом типа Б, дифтерије, тетануса, великог кашља, као и против дечије парализе. Следи ревакцинација деце са четири године, против дифтерије, тетануса, великог кашља, а са шест година – ревакцинација против малих богиња, рубеоле, инфективних заушки. Годину дана касније, односно са седам година, деца се поново ревакцинишу против дечије парализе и против дифтерије и тетануса. Девојчице од 12 година треба да се вакцинишу против хуманог папилома вируса. Три дозе се дају у доби од 12 година иу другом и шестом месецу након прве

дозе. Деца од 14 година поново се ревакцинишу против дечије парализе и против дифтерије, тетануса. А са 18 година последња ревакцинација против тетануса.

Увођењем вакцина и њиховом широком употребом за имунизацију деце, дечије болести су значајно смањене широм света. Поређења ради, годишњи број пријављених случајева рубеоле, дечије парализе, заушки, морбила, дифтерије у Сједињеним Државама 1921. године за дифтерију био је 100.000 годишње, а 2004. године није било ни једног случаја. Године 1941. регистровано је 1.000.000 случајева морбила, а 2004. године само 10 случајева. Године 1968. регистровано је 100.000 случајева заушки, а 2004. године само 100 случајева. Године 1934. забележено је 100.000 случајева пертусиса, а 2004. године 10.000. Године 1952. регистровано је 10.000 случајева дечије парализе, а 2004. године није забележен ниједан случај. Године 1969. било је 100.000 случајева рубеоле, а 2004. само 10 случајева (<http://www.iibhg.ukim.edu.mk/Obrazovanie/Predavanja/Immuno2010-19.pdf>)

Појава нежељених ефеката од вакцина може допринети смањењу вакцинације, и довести до поновног појављивања одређене болести. На пример, због смањене употребе вакцине против хрипавца, 18.975 нових случајева великог кашља догодило се 2004. године.

(<http://www.iibhg.ukim.edu.mk/Obrazovanie/Predavanja/Immuno2010-19.pdf>). Са развојем бесћелијске вакцине против пертусиса, која нема нежељених ефеката, очекује се повећање процента вакцинисаних. Постизање ефикасног имунитета код деце захтева примену више доза вакцина и ревакцинације у тачно одређеним интервалима. Да би се постигао адекватан имунитет, вакцину треба дати неколико пута након нестанка антитела добијених од мајке код новорођенчета. Антитела која се пасивно добијају од мајке такође утичу на ефикасност вакцине против морбила. У земљама трећег света вакцина против малих богиња се даје са девет месеци, а антитела од мајке и даље су присутна у овом узрасту. Разлог за то је што се 30 до 50% деце у овим земљама сусреће са вирусом морбила пре навршених 15 месеци. Увођењем вакцине против морбила 1962. године годишња учесталост ове болести у Сједињеним Америчким Државама значајно је смањена. Повремене епидемије морбила осамдесетих година 20. века јављале су се код мале деце и студената који су само једном вакцинисани.

(<http://www.iibhg.ukim.edu.mk/Obrazovanie/Predavanja/Immuno2010-19.pdf>)

Ефикасност вакцинације није 100%, јер одређени проценат вакцинисаних слабо реагује и није адекватно заштићен. Али то не би био проблем да је већина становништва имуна на одређени инфективни агенс, па је вероватноћа да осетљива популација дође у контакт са зараженом особом била веома мала и да се скоро никада не би заразила. Ово је такозвани имунитет групе.

Епидемија морбила 80-их година двадесетог века у САД међу студентима и децом предшколског узраста била је последица смањеног програма вакцинације, а самим тим и смањења групног имунитета становништва. 88% деце предшколског узраста оболеле од морбила није вакцинисано, а ученици су вакцинисани само једном у детињству.

(<http://www.iibhg.ukim.edu.mk/Obrazovanie/Predavanja/Immuno2010-19.pdf>)

Уочен је пад стопе вакцинације и пад имунитета стада међу децом у Сједињеним Државама. Извештај из 1995. године наводи да је једна трећина свих новорођенчади у Калифорнији невакцинисана, а око половине деце млађе од две године не прати редован режим вакцинације. Све ово смањује имунитет групе и може довести до озбиљних последица. До средине деведесетих година двадесетог века у многим областима бившег Совјетског Савеза регистрована је велика епидемија дифтерије. У овој епидемији регистровано је више од 157.000 нових случајева дифтерије и 5.000 умрлих, али су програмима масовне имунизације они данас стављени под контролу. Евидентан је и напредак у глобалном искорењивању полиомијелитиса, али велики недостатак је то што су вакцине постоји могућност враћања у првобитни вирулентни облик. Стопа релапса Сабинове вакцине против полиомијелитиса је један случај на 2,4 милиона доза вакцине. Ово сугерише да патогени облици вируса, након што се пренесу на неколико имунизованих особа, такође могу да прођу у резервоаре за воду, посебно на местима са ниским нивоом санитарних стандарда или где вода за употребу треба да се рециклира. Због тога је у таквим земљама потребна само инактивирана вакцина против полиомијелитиса, Салк вакцина. Крајњи циљ искорењивања ове болести је постизање света у коме неће бити случајева дечије парализе и неће бити потребе за вакцином.

(<http://www.iibhg.ukim.edu.mk/Obrazovanie/Predavanja/Immuno2010-19.pdf>)

Табела 1: Календар вакцинације у Републици Македонији
 Table 1: Calendar for vaccination in Republic of Macedonia

Возраст на деца кои подлежат имунизација на	Болест против која се врши имунизацијата	Вакцинација/Ревакцинација
до 24 часа од раѓање, 2 и 6 месеци	<u>Хепатит Б</u> (3 дози)	Вакцинирање
до 1 година	<u>Туберкулоза</u> (без тестирање)	Вакцинирање
4,5 и 6 месеци	<u>Дифтерија</u> , <u>тетанус</u> , голема кашлица (3 дози)	Вакцинирање
4,5 1/2 и 7 месеци	<u>Детска парализа</u> (3 дози тритипна орална вакцина)	Вакцинирање
13 месеци	<u>Мали сипаници</u> , <u>заушки</u> и <u>рубеола</u> вакцинирање	Вакцинирање
18 месеци	<u>Дифтерија</u> , <u>тетанус</u> , <u>пертусис</u> (1 доза)	I. Ревакцинирање
20 месеци	<u>Детска парализа</u> (1 доза)	I. Ревакцинирање
4 години	<u>Пертусис</u> (1 доза <u>надифтерија</u> , <u>тетанус</u> , <u>пертусис</u>)	II. Ревакцинирање
7 години (I одд.)	<u>Мали сипаници</u> , <u>рубеола</u> и <u>заушки</u> (1 доза на ДРП)	I. Ревакцинирање
	<u>Туберкулоза</u> (со тестирање)	I. Ревакцинирање
	<u>Детска парализа</u> (1 доза)	II. Ревакцинирање
	<u>Дифтерија</u> , <u>тетанус</u> (1 доза)	III. Ревакцинирање
14 години (VIII одд.)	<u>Туберкулоза</u> (со тестирање)	II. Ревакцинирање
	<u>Рубеола</u> (само женски деца - 1 доза)	II. Ревакцинирање
	<u>Детска парализа</u> (1 доза)	III. Ревакцинирање
	<u>Дифтерија</u> , <u>тетанус</u> (1 доза)	IV. Ревакцинирање
18 години *	<u>Тетанус</u> (1 доза)	V. Ревакцинирање

Контраиндикације и нивно трајање утврђују се лекарским прегледом и увидом у одговарајућу медицинску документацију.

Опште контраиндикације:

- Акутна болест (имунизација након акутне болести се спроводи седам до десет дана након почетка реконвалесценције);
 - Фебрилна стања (повишена телесна температура изнад 38,5 степени Целзијуса, која траје дуже, без других симптома). Имунизација се одлаже за недељу дана, односно до опоравка; и
 - Преосетљивост (анафилакса) на компоненте вакцине.
- Осим ових контраиндикација, контраиндикације за живе вирусне вакцине су:
- стања примарне имунодефицијенције или стања смањеног имунитета услед малигних болести, ХИВ-а, терапије високим дозама кортикостероида и
 - Трудноћа је контраиндикација за давање живих вакцина.

Посебне контраиндикације:

Вакцинација против великог кашља је контраиндикувана код деце са еволутивним обољењима ЦНС-а (неконтролисана епилепсија, инфантилни грчеви, енцефалопатија), због чега је потребно стручно мишљење педијатријског неуролога.

Привремене и трајне контраиндикације:

Контраиндикације за имунизацију код одређених особа против одређених заразних болести могу бити привремене или трајне.

Ако се елиминише привремена контраиндикација, обавезна имунизација се врши према календару вакцинације.

Деца са трајним контраиндикацијама за одређену вакцину не примају ту вакцину и скидају се са плана имунизације.

Избијање заразне болести против које се спроводи имунизација није контраиндикација за имунизацију против те болести. У таквим случајевима потребно је пронаћи невакцинисану децу и вакцинисати их. Епидемија заразне болести може бити контраиндикација за имунизацију против других заразних болести. Неоправдане контраиндикације за вакцинацију:

- Реакција на претходну дозу ДиТеПер-а, у виду бола, црвенила или отока у близини примене вакцине, или температуре ниже од 38,5 степени Целзијуса;
- Блага респираторна болест, прехлада или блага дијареја;
- Терапија антибиотцима, малим дозама кортикостероида;
- Подаци о неспецифичној алергији, астми;
- Конвулзије у породичној анамнези;
- Дерматозе и локалне инфекције коже;
- Даунов синдром;
- Хроничне болести срца, плућа, бубрега или јетре;
- Алергија на пеницилин није контраиндикација за вакцинацију, јер ниједна вакцина не садржи овај антибиотик.

Сврха рада је сагледавање улоге медицинске сестре у спровођењу имунизације у општини Скопље, на основу релевантних података и анализа у вези са овом превентивном активношћу. За постизање овог циља коришћени су следећи подаци и анализе: Вакцинација у општини Скопље у периоду од 2018. до 2022. године. Приказ планираних лица подвргнутих вакцинацији и вакцинисаних лица у општини Скопље у периоду од 2018. до 2022. године. Анализа обухвата вакцинисаних лица у општини Скопље и у Република Македонија, у периоду од 2018. до 2022. реализације постављеног циља, примењена је дескриптивна епидемиолошка метода, подаци су статистички обрађени и приказани табеларно и графички.

Подаци су прикупљени из: Годишњих извештаја о вакцинисаној деци по календару вакцинације достављених Институту за јавно здравље Републике Македоније од службе за вакцинацију ЈЗУ „Здравен дом“ Скопље (период 2018 – 2022).

Извештај службе за превенцију и контролу имунизације ЈЗУ Институт за јавно здравље Републике Македоније - обухват лица подвргнутих вакцинацији.

Вакцинација и ревакцинација у Републици Македонији 2019-2022.

Према годишњим извештајима о спроведеној и спроведеној обавезној имунизацији против заразних болести у 2019. години, које достављају домови здравља и њихове подручне јединице, односно здравствене установе, Институт за јавно здравље је анализирао и обрадио све пристигле податке. Што се тиче примарне вакцинације у целој републици, није регистрован обухват преко 95% ниједном вакцином. За примарну вакцинацију против хепатитиса Б, покривеност ДиТеПер-ом и полиомијелитисом за 2015. годину је испод 95%. Постоји покривеност испод 90% примарном вакцинацијом против Хаеопхилус инфлуензае типа Б и ММР вакцином. Најмањи обухват у 2019. години, као иу претходних пет година, је вакцинација против ХПВ инфекције са обухватом од 42,2%. Од августа 2019. године у Обавезни календар јонизације уведене су поливалентне вакцине (пета и хексавалентна). Пентавалентна вакцина се састоји од пет компоненти за заштиту од: дифтерије, тетануса, великог кашља (ацелуларна компонента), полиомијелитиса (неактивна компонента) и инфекција Хаеопхилус инфлуенза типа Б. Хексавалентна вакцина садржи шест компоненти за заштиту од: дифтерије, тетануса, великог кашља (ацелуларна компонента), полиомијелитиса (неактивна компонента), инфекција против Хемофилуса инфлуенза типа Б и хепатитиса Б. У току 2015. године, лица подвргнута вакцинацији петом и хексавалентном вакцином била су сва деца која су према узрасту и у складу са календаром обавезних вакцинација доспела за вакцинацију, без обзира да ли је започета вакцинација моновалентним вакцинама или не.

Резултати

За постизање овог циља коришћени су следећи подаци и анализе: Вакцинација у општини Скопље у периоду од 2018. до 2022. године Приказ планираних лица која подлежу вакцинацији и вакцинисаних лица у општини Скопље у периоду од 2018. до 2022. године. Анализа обухвата вакцинисаних у општини Скопље и у Републици Македонији, у периоду од 2018. до 2022. године. У реализацији постављеног циља примењена је дескриптивна епидемиолошка метода, подаци су статистички обрађени и табеларно и графички приказани. .

Табела 2- Планиране и реализоване вакцинације у Букурешкој поликлиници - ЈЗУ, Дом здравља – Скопље
 Table 2- Planning and implementation of vaccinations at the Bucharest Polyclinic - PHI, Dom Zdravlja - Skopje

Вид на вакцина и година	2018	2019	2020	2021	2022	вкупно
Новородени деца-	700	600	570	550	590	2515
Имунизирани деца до 1 год.						
DTP-						
I.	685	600	570	518	520	2893
II.	672	600	507	537	537	2853
III.	645	600	479	487	487	2698
Polyo-						
I-	685	600	570	518	520	2893
II.	672	595	507	537	537	2848
III.	645	587	479	487	487	2685
HiB						
I	685	600	570	518	520	2893
II	672	595	507	537	537	2848
III.	645	585	479	487	487	2685
Hb-						
I.	73	45	24	76	76	294
II.	689	600	587	466	466	2808
III.	641	577	483	464	464	2629
BCG	94	68	57	56	56	331
DT Rotateq-						
I	/	270	441	372	372	1455
II	/	171	374	351	351	1247
III	/	65	371	338	338	1112
Prevenar-	/					
I	/	279	570	550	556	1955
II	/	121	447	404	404	1376
Имунизирани деца од 1-5 год						
DTP RI-	420	509	334	394	400	2057
Polyo RI-	420	509	334	394	400	2057
HiB RI	420	509	334	178	400	1841
Prevenar RI-	/	/	/	/	200	200
MRP-	500	2004	200	429	475	3608

MRP-2004-поради епидемијата на морбили вакцинирани се поголем број деца од планираното.

Дискусија

У букурешкој поликлиници регистровано је 2515 новорођенчади Дитепер ДТП-И-2893, ИИ-2853, ИИИ-2698. Дозе, Полио-И-2893, ИИ-2853 и ИИИ-2698 дозе ХиБ-И-2893, ИИ-2848 и ИИИ-2685 дозе Хб-И-294 ИИ-2808 и ИИИ-2629 дозе, БЦГ-331 дозе, ДТ Ротатег-И-1455, ИИ-1247 и ИИИ-1112 дозе, Превенар -И-1955 и ИИ-1376 дозе.

Имунизована деца 1-5 година: ДТП РИ-2057 дозе, Полио РИ-2057 дозе.

ХиБ РИ-И-1841 доза. Превенар РИ-200 дозе МРП-3608 дозе.

Закључак

Изведени закључци из дотичне теме:

Вакцинација (имунопрофилактика) је специфична мера за смањење и превенцију заразних болести, а на најбржи и најјефтинији начин омогућава смањење броја оболелих од заразних болести, који су у прошлости, пре увођења обавезне вакцинације, имали висок морталитет. и морбидитета.

Поликлиника Букурешт-ЈЗУ Здравствени дом, Скопље у Републици Македонији према броју вакцинисаних лица у периоду од 2018. до 2122. године у односу на све вакцине по календару обавезне вакцинације успешно су спроведене.

Патронажна сестра и остало особље које учествује у спровођењу имунизације имају веома значајну улогу и доприносе већем обухвату вакцинисаних, а самим тим и већем проценту заштићених лица од тешких заразних болести, односно бољем здравственом стању у општа популација. Програм обавезне имунизације и његова примена је од пресудног значаја. Циљ овог програма је вакцинисање преко 95% становништва у Републици Македонији и на тај начин заштита деце од заразних болести, обезбеђивање здраве генерације и спречавање епидемија. Република Македонија активно следи препоруке Светске здравствене организације и континуирано спроводи неопходне измене и допуне увођењем вакцина. Распоредом вакцинације (календаром имунизације) према Националном програму имунизације Македоније предвиђене су све наведене вакцине, као и три дозе вакцина против хепатитиса Б и против Хаепохилус инфлуенза тип Б (ХиБ) и једна доза за рубеола и богиње.

Коришћена литература

1. Даниловски Д. и сарадници „Општа и специјална епидемиологија”. Институт за епидемиологију и биостатистику са медицинском информатиком Медицински факултет Универзитета „Св. Кирила и Методија“ – Скопље, (2009).
2. Ивановски, проф. др Љ. „Заразне болести“, Универзитет „Св. Кирила и Методија“ – Скопље, Медицински факултет (2007).
3. Шуманов Г. и Николовски Б. „Епидемиологија и јавно здравље” Универзитет „Гоце Делчев” – Штип (2009).
4. Савремена дијагностика и терапија у медицини – 2000 – приручник за лекаре. Уредници: Бранислав Никодијевић, Илија Јонов, Милчо Богоев, Исак Тајер, Александар Андреевски, Момир Поленаковић, Јордан Савевски, Скопље, 2000.
5. Инфектологија – Смернице за праксу медицине засноване на доказима
6. Косановић - Тетковић Д. „Акутне заразне болести“, Медицинска књига Београд – Загреб (1986).
7. Новинар Р. „Вакцински водич“, Скопље (2010).